

Ovom se prigodom zahvaljujemo pokrovitelju Kongresa – Državnoj geodetskoj upravi te sponzorima: Ministarstvu znanosti i tehnologije, Geodetskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te tvrtki "Geofoto" iz Zagreba.

Zahvalu upućujemo i gradonačelnici grada Zagreba gospođi Marini Matulović-Dropulić, koja je vrlo rado i srdačno primila sudionike Kongresa. Zahvaljujemo se i Gradskom zavodu za katastar i geodetske poslove grada Zagreba, koji je financijski podržao organizaciju prijama u Dvercima.

Posebne pohvale zaslužuju članovi Organizacijskog odbora: dr. sc. Miodrag Roić, mr. sc. Zlatko Lasić, Ivan Landek, Drago Mioč i prof. dr. sc. Božidar Kanajet te tajnica Hrvatskoga geodetskog društva, gospođica Tanja Leko.

U radu Kongresa veliku su pomoć dali studenti: Đulijano Petrović, Zoran Mahač, Marina Petrić, Ivana Kapović, Hrvoje Ljubičić, Ante Bošnjak, Gordana Heimer i Tomislav Ciceli.

Autori radova zaslužuju posebnu pohvalu. Svoje su radove predali na vrijeme i po napatku urednika, tako da su olakšali posao tehničkom uredniku Zbornika. I svim ostalim sudionicima Kongresa, koji su svojim korisnim i pažljivo biranim riječima sudjelovali u raspravama o izloženim radovima, upućujemo zahvalnost i očekujemo njihovu nazočnost i na ostalim skupovima što će ih organizirati Hrvatsko geodetsko društvo. A ovdje već možemo najaviti Susret geodeta Hrvatske u travnju 1998. u Dubrovniku (ili Cavtatu).

Zdravko Kapović

MEĐUNARODNE AKTIVNOSTI NORMIZACIJE GEOGRAFSKOG NAZIVLJA

Skupina stručnjaka UN za geografsko nazivlje (United Nations Group of Experts on Geographical Names – UNGEGN) osnovana je, prema rezolucijama ECOSOC-a (Economic and Social Council) Ujedinjenih naroda 715 A iz 1959. i 1314 iz 1968. i odluci s 1854. sastanka Vijeća održanog dana 4. svibnja 1973. radi standardizacije* geografskog nazivlja na nacionalnoj i međunarodnoj razini, za rješavanje problema naziva država i gradova u dokumentima raznih tijela Ujedinjenih naroda.

Osnovni su ciljevi skupine:

- a) naglašavanje važnosti standardizacije geografskih naziva na nacionalnoj i međunarodnoj razini te ukazivanje na pogodnosti koje iz takve standardizacije proizlaze
- b) skupljanje rezultata rada nacionalnih i međunarodnih tijela koja rade na standardizaciji geografskih naziva i slanje tih rezultata svim državama članicama UN
- c) proučavanje i predlaganje principa, politike i metoda pogodnih za rješavanje problema nacionalne i međunarodne standardizacije
- d) pomaganje u kreiranju mehanizama za nacionalnu i međunarodnu standardizaciju geografskih naziva pružanjem znanstvene i tehničke pomoći, osobito zemljama u razvoju
- e) osiguravanje sredstava za suradnju i koordinaciju između zemalja članica te između zemalja članica i međunarodnih organizacija, a u vezi s radom na standardizaciji geografskih naziva
- f) provođenje zadataka proizašlih kao rezultat rezolucija prihvaćenih na konferencijama UNGEGN-a.

Osnovni je princip da se međunarodna standardizacija geografskih naziva temelji na nacionalnoj standardizaciji.

* Standardizacija geografskih naziva – utvrđivanje i propisivanje pisanog (pisanih) oblika geografskog naziva od strane nadležnog tijela, odn. standardizirani naziv je onaj što ga službeno utvrdi nadležno tijelo.

18. zasjedanje Skupine UN stručnjaka za geografsko nazivlje odvijalo se u Palači Ujedinjenih naroda u Ženevi (Švicarska) od 12. do 23. kolovoza 1996. Organizator je skupa bilo Ekonomsko i socijalno vijeće Ujedinjenih naroda (ECOSOC).

Zasjedanja UNGEGN-a održavaju se svake druge godine, a konferencije UNGEGN-a, na kojima se donose rezolucije na kojima se temelji rad zasjedanja, svakih pet godina. Prva je konferencija održana u Ženevi 1967., druga 1972. u Londonu, treća 1977. u Ateni, četvrta 1982. opet u Ženevi, peta 1987. u Montrealu (Kanada) i šesta 1992. u New Yorku. Bivša je SFRJ sudjelovala od druge do pete konferencije. Predstavnici su među ostalima bili prof. Branko Borčić iz Zagreba (II. konferencija), prof. Miroslav Peterca iz Beograda (III. i V.), Blagoje Zašov iz Skoplja (IV.). Sljedeća se konferencija trebala održati u rujnu 1997. u Iranu, ali je odgođena zbog primjedbi nekih država u vezi s mjestom i uvjetima održavanja.

Na zasjedanju je sudjelovalo 90 predstavnika iz 45 država svijeta i 3 promatrača, predstavnik nevladinih organizacija (Pan American Institute for Geography and History, International Cartographic Association). Sudionici su svrstani u 21 geografsko-lingvističku skupinu. Hrvatska, koja je u radu UNGEGN-a sudjelovala prvi puta, postala je članicom skupine Istočna srednja i jugoistočna Europa (East Central and South-East Europe Division), u kojoj su još Albanija, Bugarska, Češka, Mađarska, Poljska, Slovačka, Slovenija, Makedonija, SR Jugoslavija i Ukrajina. Nakon uvodnoga govora predsjedavajućeg, izvješća su podnijeli predstavnici geografsko-lingvističkih skupina te predstavnici sljedećih radnih skupina: Radna skupina za organiziranje obrazovnih tečajeva u toponimiji; Radna grupa za toponimske baze podataka i imenike geografskih naziva; Radna grupa za toponimsku terminologiju (rječnik toponimskih termina); Radna grupa za latinizaciju (transliteraciju i transkripciju nelatiničnih pisama u latinično pismo); Radna skupina za standardizaciju naziva država i Radna grupa za publicitet i zaklade. Raspravljalo se još o standardizaciji geografskih naziva u višejezičnim područjima, primjeni rezolucija te ciljevima i funkcijama UNGEGN-a. Ukupno su podnesena i prodiskutirana 102 pisana izvješća i dva informacijska dokumenta.

Svaka geografsko-lingvistička skupina ima predstavnika koji se bira na pet godina. Sastaje se jednom godišnje (ili češće) na regionalnom sastanku što se odvija u državi predstavnika skupine. Predsjedavajuća je u našoj skupini do travnja 1997. bila Mađarska, kada je na zasjedanju u Budimpešti odlučeno da u sljedećem petogodišnjem razdoblju predstavnik i domaćin bude Slovenija. Na 18. zasjedanju UNGEGN-a u Ženevi iz naše su skupine bili predstavnici Češke, Mađarske, Poljske, Slovačke i Ukrajine (koja je članica i skupine Istočna Europa, sjeverna i središnja Azija), koji sudjeluju u radu UNGEGN-a već dugi niz godina, te predstavnik Makedonije kojem je to bilo prvi puta kao i meni iz Hrvatske.

Većina država iz kojih su predstavnici bili na zasjedanju u Ženevi imaju službe za standardizaciju geografskih naziva: Stalni komitet za geografske nazive (Ständiger Ausschuss für Geographische Namen) u Njemačkoj, Radna grupa za kartografsku toponimiju (Arbeitsgemeinschaft für Kartographische Ortsnamenkunde) u Austriji, Komitet za geografske nazive u Danskoj, Stalni komitet za geografske nazive u okviru Kraljevskoga geografskog društva u Velikoj Britaniji, Komisija za standardizaciju zemljopisnih naziva u Sloveniji i dr. Hrvatska za sada nema konstituirano takvo tijelo na državnoj razini koje bi se organizirano bavilo hrvatskim i međunarodnim geografskim nazivljem. Korisnici geografskih naziva imaju velikih problema već pri pisanju naziva naselja u Republici Hrvatskoj, zbog čestih promjena u posljednjih nekoliko godina i zbog tiskarskih ili drugih grešaka u Zakonu o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj. Problemi se javljaju i u nazivima država, u našim tradicionalnim nazivima (egzonimima) za geografske objekte drugih država (Kopenhagen-København) i dr.

Naime, ni u bivšoj SFRJ takvo povjerenstvo nije osnovano na razini federacije, već su 1986. na republičkoj razini osnovane komisije u Sloveniji i Makedoniji. U vezi sa standardizacijom važno je spomenuti i Komisiju za toponimiku i terminologiju Saveza geografskih društava Jugoslavije koja je 1984. u Sarajevu organizirala Jugoslavensko savjetovanje o standardizaciji geografskih naziva u jezicima naroda i narodnosti Jugoslavije.

* Zakonom je određena nadležnost za promjene naziva administrativnih jedinica: Zastupnički dom Sabora RH donosi odluke o područjima županija, gradova i općina u RH (naziv, područje i sjedišta županija, gradova i općina), a dodjela imena i odluke o granicama područja naselja u nadležnosti su skupština županija.

Rezolucije održanih konferencija sadrže, osim preporuka o osnivanju i organiziranju nacionalnih tijela za standardizaciju geografskog nazivlja te načinima skupljanja naziva i njihove obrade, i preporuke o izradi nacionalnih toponimskih vodiča za izdavače karata i druge izdavače (odnosno upute za pisanje geografskih naziva). One sadrže: informacije o službenom jeziku ili jezicima i pismu odn. pismima, abecedu toga jezika i, u slučaju da to nije latinica, sustav za latinizaciju (transliteraciju), zatim pravila pisanja, izgovor, dijalekte, raširenost jezika ako se radi o višejezičnoj državi, odnos dijalekata i standardnog jezika, naziv tijela zaduženih za standardizaciju naziva i zakonska ovlaštenja, kratice, rječnik geografskih objekata (generičkih termina), administrativnu podjelu. Preporuča se da toponimski vodič bude objavljen i na nekom od službenih jezika UN.

Zatim se urgira da države izdaju imenike standardiziranih geografskih naziva* kojima bi se olakšao rad kartografima i drugim izdavačima. Preporuča se da oni sadrže podatke o vrsti objekta na koji se naziv odnosi (grad, rijeka, planina), točan opis smještaja i područje rasprostiranja (npr. rijeka ili planina), naziv lista karte na kojoj se nalazi i dr. Budući da je izdavanje takvih imenika skupo i da su podaci neažurni, preporuča se izrada toponimskih baza podataka u digitalnom obliku**.

Posebna radna grupa UNGEGN-a radi na popisu naziva država. Posljednji je popis ažuriran 1996. i sadrži nazive država na službenom jeziku svake države te na francuskom, engleskom i španjolskom jeziku, i to puni i skraćeni naziv (Hrvatska, Republika Hrvatska).

Radna grupa za toponimsku terminologiju je na 18. zasjedanju UNGEGN-a prezentirala "Rječnik toponimske terminologije – verzija 3.0" (stanje 1. srpnja 1996.) koji sadrži definicije 236 pojmova što se upotrebljavaju u toponimiji. Preporuča se državama da prevedu Rječnik i na druge jezike.

Nakon opsežne rasprave prihvaćena je definicija pojma *egzonim* prema kojoj je to geografski naziv što se upotrebljava u određenom jeziku za geografski objekt smješten izvan područja na kojemu taj jezik ima službeni status i koji se razlikuje od naziva što se upotrebljava u službenom jeziku ili jezicima područja na kojemu je objekt smješten (npr. Beč za Wien). Osnovna je namjera da se reducira broj egzonima, a kada se oni upotrebljavaju da to obavezno bude uz standardizirane nazive, odnosno da se službenim nazivima da prednost (Wien/Beč). Potiče se države na izdavanje popisa egzonima koji su službeno verificirani (Poljska je na zasjedanju prezentirala popis egzonima u četiri knjige).

Velik dio rada posvećen je i problemu latinizacije odnosno transliteracije i transkripcije s nelatiničnih pisama na latinicu. Potiču se države koje upotrebljavaju nelatinična pisma da same izrade sustave odnosno tablice za latinizaciju, što bi istodobno omogućivale i konverziju, tj. obrnut postupak. Grčka je priložila svoj sustav za transliteraciju i transkripciju nazvan ELOT 743 koji zadovoljava zahtjev povratnosti; rad na latinizaciji tajskog pisma je završen i čeka se službeno odobrenje vlade Tajlanda; u Ukrajini su predložena dva različita sustava koja su izradile dvije ustanove pa još nije odlučeno koji će sustav biti proglašen službenim; ne postoji ni službeno prihvaćen sustav latinizacije bjeloruske ćirilice, iako je Nacionalna akademija znanosti predložila sustav koji se razlikuje od dosadašnjega GOST 1983.

Predmet je rasprave i organiziranje obrazovnih tečajeva iz toponimije kojih je cilj pružanje pomoći državama u organiziranju i provođenju skupljanja naziva na terenu i njihovoj obradi u uredu. Tečajevi informiraju polaznike i o načinima i putevima standardizacije geografskih naziva, načinima njihova tretiranja u višejezičnim područjima te drugim temama, ovisno u kojoj državi i u koju svrhu se tečajevi organiziraju.

Budući da je problem stranih i domaćih geografskih naziva prisutan u državnim službenim dokumentima, katastarskim planovima, topografskim i drugim kartama, enciklopedijama, školskim i dr. atlasima, na radiju, televiziji, novinama, prijeko je potrebno osnivanje tijela na državnoj razini – *Povjerenstva za geografske nazive* radi postizanja najveće moguće jedinstvenosti u uporabi geografskih naziva u našoj zemlji. Povjerenstvo sastavljeno od stručnjaka – geografa, lingvi-

* Hrvatska zasad ima samo Imenik naselja Republike Hrvatske u izdanju Državnog zavoda za statistiku.

** Austrija izrađuje digitalnu bazu podataka s oko 120 000 geografskih naziva prema karti 1:50 000; SAD imaju imenik geografskih naziva SAD te Antarktike na CD-ROMU, a na Internetu na dvije adrese – o. 2 mil. geogr. naziva SAD-a na US Geological Survey's Geographic Names Information System (GNIS) i 4,6 mil. naziva za o. 3,3 mil. geogr. objekata u SAD i svijet na GEOnet Names Serveru (GNS). Podaci Canadian Permanent Committee on Geographical Names na Internetu – ukupno oko 500 000 naziva – dnevno se ažurira.

sta, kartografa, geodeta, povjesničara, trebalo bi raditi na standardizaciji geografskog nacionalnog i međunarodnog nazivlja, na izradi toponimskih vodiča, nacionalnih imenika geografskog nazivlja, sažetih imenika geografskih naziva, liste egzonima i dr.

S obzirom na to da geografski nazivi imaju velik značaj za svaki narod i državu jer su odraz krajolika, izražavaju nacionalni identitet i kulturna su baština, a upotrebljavaju se u svim segmentima društva, u izradi geodetskih planova i topografskih karata, izdavaštvu, školstvu, u prostornom planiranju, zaštiti okoliša, u turizmu, gospodarstvu, državnim vanjskim poslovima i dr. nadam se da će im se posvetiti veća pozornost i organizirana suradnja više zainteresiranih struka. To bi omogućilo daljnje sudjelovanje i bolje prezentiranje i promicanje interesa naše države na budućim skupovima stručnjaka za geografsko nazivlje pod okriljem Ujedinjenih naroda.

Jadranka Buljat

IV. MEĐUNARODNI SEMINAR O PRIMJENI GPS-A U CENTRALNOJ EUROPI Penc, 7.-9. svibnja 1997.

U Pencu je od 7.-9. svibnja održan 4. međunarodni seminar o primjeni GPS-a u Centralnoj Europi. Iako u samom nazivu seminara stoji primjena GPS-a u Centralnoj Europi, seminaru su bili nazočni predstavnici 17 zemalja diljem cijele Europe. Najnovija znanstvena dostignuća i GPS tehnologija predstavljani su u 55 izlaganja i postera, koji su izazvali veliku pozornost sudionika seminara. Seminar je održan pod pokroviteljstvom Međunarodne udruge za geodeziju (International Association of Geodesy-IAG), Centralnoeuropskog regionalnog geodinamičkog projekta (Central Europe Regional Geodynamic Project – CERGOP), Zapadno-istočnog GIS laboratorija (West-East Linked Laboratories on GIS – WELL-GIS), Nacionalnog odbora za tehnološki razvoj (National Committee for Technology Development – OMFB), PHARE programa (PHARE TDQM Programme), FÖMI-Satelitskoga geodetskog opservatorija u Pencu (FÖMI – Institute of Geodesy, Cartography and Remote Sensing – Satellite Geodetic Observatory), Mađarskog ureda za svemirska istraživanja (Hungarian Space Office), te Mađarske akademije znanosti (Hungarian Academy of Science).

Satelitski geodetski opservatorij Penc (FÖMI Satellite Geodetic Observatory) udaljen je oko 40 km od Budimpešte. Seminar je otvorio dr. István Fejes, a uvodno izlaganje podnio je prof. dr. B. Hoffmann-Wellenhof s Tehničkog sveučilišta u Grazu (Technical University Graz), pozvani gost seminara (invited). Osim njega, uzvanici seminara bili su i prof. dr. J. Ádám s Tehničkog sveučilišta u Budimpešti (Technical University of Budapest), dr. Carine Bruyninx s Kraljevskog opservatorija Belgije u Brusselu (Royal Observatory of Belgium), prof. dr. H. Seeger

Fourth International Seminar
on
GPS in Central Europe
7-9 May, 1997, Penc, Hungary

Organized by

FÖMI Satellite Geodetic Observatory

Supported/Sponsored by

Central Europe Regional Geodynamic Project (CERGOP)
National Committee for Technology Development (OMFB)
PHARE TDQM Programme
FÖMI Satellite Geodetic Observatory
Hungarian Space Office
Hungarian Academy of Science

First Circular Letter